

Journal of Education Studies

Volume 20
Issue 3 January-March 1992

Article 2

1-1-1992

การวิจัยสถาบัน : แนวคิดขั้นพื้นฐาน

เยาวดี วิบูลย์ศรี

Follow this and additional works at: <https://digital.car.chula.ac.th/educujournal>

Part of the [Education Commons](#)

Recommended Citation

วิบูลย์ศรี, เยาวดี (1992) "การวิจัยสถาบัน : แนวคิดขั้นพื้นฐาน," *Journal of Education Studies*: Vol. 20: Iss. 3, Article 2.

DOI: 10.58837/CHULA.EDUCU.20.3.2

Available at: <https://digital.car.chula.ac.th/educujournal/vol20/iss3/2>

This Article is brought to you for free and open access by the Chulalongkorn Journal Online (CUJO) at Chula Digital Collections. It has been accepted for inclusion in Journal of Education Studies by an authorized editor of Chula Digital Collections. For more information, please contact ChulaDC@car.chula.ac.th.

บทความ

การวิจัยสถาบัน : แนวคิดขั้นพื้นฐาน*

รองศาสตราจารย์ ดร.เยาวดี วิบูลย์ศรี

เป็นที่ทราบกันดีแล้วว่า สถาบันต่าง ๆ ที่มีขอบข่ายความรับผิดชอบสูง และเกี่ยวข้องกับบุคลากรเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งสถาบันระดับอุดมศึกษาหรือระดับมหาวิทยาลัยทั้งในประเทศและต่างประเทศนั้น ล้วนแต่มีระบบการบริหารงานที่ละเอียดอ่อนและซับซ้อนมาก ประกอบกับจะต้องมีการพัฒนาหรือปรับปรุงสถาบันทั้งหลายดังกล่าวให้ทันสมัยและทันต่อเหตุการณ์ใหม่ ๆ อยู่เสมอดังนั้นผู้บริหารสถาบันที่มีประสิทธิภาพ นอกจากจะต้องมีความรู้ความสามารถและทักษะในเชิงบริหารเป็นอย่างดีแล้ว จะต้องต้องมีข้อมูลที่เป็นต่าง ๆ อย่างเหมาะสมและเพียงพอ สำหรับช่วยในการตัดสินใจเพื่อแก้ไขปัญหา เพื่อวางแผน และเพื่อกำหนดนโยบายให้การดำเนินงานต่าง ๆ บรรลุผลตามเป้าหมายภายในระยะเวลาที่กำหนดไว้

จากความจำเป็นที่ผู้บริหารจะต้องได้รับข้อมูลซึ่งถูกต้องแม่นยำและเพียงพอนี้เอง จึงก่อให้เกิดแนวความคิดเรื่อง “การวิจัยสถาบัน” (Institutional Research) ขึ้น แนวความคิดดังกล่าวมีมานานแล้ว และนับวันจะทวีความสำคัญมากขึ้นตามลำดับ เพราะการบริหารงานในยุคปัจจุบันนี้ ซึ่งเป็นยุคของเทคโนโลยีข่าวสาร ผู้บริหารจะต้องเผชิญกับปัญหาต่าง ๆ ที่ยุ่งยาก ละเอียดอ่อนและซับซ้อนเพิ่มขึ้นนานาประการ รวมทั้งต้องใช้ทรัพยากรที่มีจำกัดให้มีประสิทธิภาพด้วย

คำจำกัดความ

คำว่า “การวิจัยสถาบัน” หมายถึง การวิจัยประเภทหนึ่ง ซึ่งมุ่งที่จะศึกษาปัญหาที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับแต่ละสถาบัน ทั้งนี้เพื่อนำข้อค้นพบต่าง ๆ เหล่านั้นไปประยุกต์ใช้สำหรับประกอบการ

* เอกสารประกอบการบรรยาย จัดโดยสมาคมวิจัยสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย ณ ห้องสัมมนาคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย วันอังคารที่ ๓ ธันวาคม ๒๕๓๔ เวลา ๙.๐๐-๑๒.๐๐ น.

วางแผน การกำหนดนโยบาย รวมทั้งการตัดสินใจหรือแก้ไขปัญหาที่อาจเกิดขึ้นในแต่ละสถาบัน โดยเฉพาะ บางท่านเรียกการวิจัยประเภทนี้ว่า “Operational Research” หรือ “Administrative Research”

ประวัติความเป็นมาโดยย่อ

จุดเริ่มต้นที่ก่อให้เกิดการวิจัยสถาบัน คือ แนวความคิดจากงานเขียนของ Professor W.H. Cowley แห่งมหาวิทยาลัย Stanford โดยได้รับการสนับสนุนจาก Western Interstate Commission for Higher Education แนวความคิดดังกล่าวเป็นผลมาจากข้อค้นพบของมหาวิทยาลัยเยล (Yale University) เมื่อปี ค.ศ. ๑๗๐๑ ต่อมาในปี ค.ศ. ๑๘๒๐ ก็ได้นำแนวความคิดที่มานำเสนอต่อที่ประชุมเพื่อประเมินผลของคณะกรรมการปฏิบัติงานที่มหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด (Harvard University) หลังจากนั้น ก็ก่อให้เกิดการวิจัยในชั้นพื้นฐานที่เกี่ยวกับสถาบัน เพื่อติดตามผลระยะสั้น ๆ โดยคณะผู้วิจัยที่อยู่ในสถาบันเดียวกัน บางท่านเรียกการวิจัยในชั้นนี้ว่า “การวิจัยตนเอง” (Self Study) ภายหลังจากสงครามโลกครั้งที่ ๒ การวิจัยสถาบันได้เริ่มขึ้นอย่างเป็นทางการที่มหาวิทยาลัยอิลลินอยส์ (University of Illinois) และที่มหาวิทยาลัยมินนิโซตา (University of Minnesota) แห่งประเทศสหรัฐอเมริกา ต่อมาก็ได้กระจายไปสู่มหาวิทยาลัยอื่น ๆ อย่างกว้างขวาง จนกระทั่งในปี ค.ศ. ๑๙๗๔ (พ.ศ. ๒๕๑๗) ก็ได้มีการจัดตั้งสมาคมวิจัยสถาบัน (Institutional Research Association) ขึ้นเป็นครั้งแรกในประเทศสหรัฐอเมริกา โดยมีสำนักงานใหญ่อยู่ที่ Florida State University ทั้งนี้เพื่อเป็นศูนย์กลางในการกระตุ้นและส่งเสริมให้มีการวิจัยสถาบันในระดับอุดมศึกษาทั้งในมหาวิทยาลัยและวิทยาลัยต่าง ๆ ของประเทศสหรัฐอเมริกา และประเทศอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษา

การวิจัยสถาบันในระยะเริ่มแรกได้รับเงินทุนสนับสนุนเพียงเล็กน้อย จึงจำกัดอยู่ในวงแคบ คือ ทำการศึกษาเฉพาะปัญหาในการดำเนินงานของหน่วยงาน ไม่ได้คำนึงถึงการศึกษาในส่วนของผลกระทบที่ตามมา ซึ่งนับว่ามีความสำคัญมากต่อการบริหารงานสถาบันระยะยาว นอกจากนี้ การวิจัยในระยะเริ่มต้นดังกล่าว ยังขาดความเป็นระบบ เพราะต่างคนต่างทำ ก่อให้เกิดการซ้ำซ้อน และเป็นเหตุให้ข้อมูลทั้งหลายกระจัดกระจายกันอยู่

ในปัจจุบัน การวิจัยสถาบันได้รับการสนับสนุนและส่งเสริมเพิ่มมากขึ้น รวมทั้งมีหน่วยงานรับผิดชอบโดยตรง ทำให้ได้ข้อมูลที่เป็นระบบ และทันต่อความต้องการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งความต้องการทางด้านสารสนเทศ เพื่อช่วยให้เข้าใจสภาพของสถาบัน ตลอดจนสามารถมองเห็นทิศทางและแนวปฏิบัติในการบริหารงานของสถาบันได้อย่างชัดเจน

สำหรับประเทศไทยของเรานั้น ได้จัดตั้งหน่วยวิจัยสถาบันขึ้นเป็นครั้งแรกที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๑๔ โดยมีหน้าที่สำคัญ ๓ ประการ คือ (๑) รวบรวมข้อมูลที่จำเป็นสำหรับการวางแผนพัฒนาและการบริหารมหาวิทยาลัย (๒) ทำการวิจัยตามความต้องการของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และทำการวิจัยอื่น ๆ ที่เป็นไปตามภาระหน้าที่ประจำตามปกติ (๓) ทำการเผยแพร่ข้อมูลในรูปแบบต่าง ๆ

ในการนี้ทางจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยได้นำระบบคอมพิวเตอร์มาใช้ในการจัดระบบข้อมูลด้วย โดยมีชื่อเป็นภาษาอังกฤษว่า “Chulalongkorn University Management Information System” หรือมีชื่อย่อว่า “CU-MIS” ระบบข้อมูลเพื่อการบริหารของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยนี้ได้อาศัยตัวแทนของระบบข้อมูลที่พัฒนาขึ้นโดยศูนย์วิจัยและพัฒนากระบวนการจัดการการอุดมศึกษาแห่งชาติของสหรัฐอเมริกา ซึ่งมีชื่อว่า “National Center for Higher Education Management System” ตั้งอยู่ที่เมืองโบลเดอร์ รัฐโคโลราโด สหรัฐอเมริกา ส่วนใหญ่เรามักเรียกชื่อย่อกันว่า “เอน-เซมส์” (NCHEMS)

ข้อมูลเบื้องต้นในระบบที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยพัฒนาขึ้น ประกอบด้วยข้อมูล ๕ ประเภท คือ

๑. ข้อมูลด้านโปรแกรมการศึกษา
๒. ข้อมูลด้านอาจารย์ ข้าราชการ และเจ้าหน้าที่
๓. ข้อมูลด้านนิสิต
๔. ข้อมูลด้านการเงิน
๕. ข้อมูลด้านอาคารสถานที่

สำหรับในขั้นสมบูรณ์แบบเมื่อระบบนี้พัฒนาเต็มรูปแบบแล้ว จะช่วยให้หน่วยวิจัยภายในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยสามารถจัดระบบวิเคราะห์ใหญ่ ๆ ได้ดังนี้

๑. ระบบวิเคราะห์การปฏิบัติงาน (Operation Analysis System)
๒. วิธีวิเคราะห์เพื่อระบบวางแผนของมหาวิทยาลัย (Analytical Methods for Planning University System)
๓. ระบบการวางแผนการใช้ทรัพยากร (Resource Planning System)
๔. ระบบวิเคราะห์ค่าใช้จ่าย (Cost Analysis System)
๕. ระบบการพิจารณางบประมาณ (Budget Review System)
๖. ระบบการแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างมหาวิทยาลัย (Information Exchange System)

จึงเห็นได้ว่า ระบบวิเคราะห์ข้างต้น จะเป็นประโยชน์ต่อจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยในระยะยาว นอกจากนั้น ระบบเดียวกันจะได้ขยายเป็นโครงการระบบข้อมูลเพื่อการวางแผนด้านอุดมศึกษาของทบวงมหาวิทยาลัยต่อไปด้วย

ลักษณะและเป้าหมายของการวิจัยสถาบัน

๑. **ลักษณะของการวิจัยสถาบัน** การวิจัยสถาบันเป็นการวิจัยที่ดำเนินการภายในสถาบันอุดมศึกษาเพื่อจัดหาข้อมูลหรือสารสนเทศที่เกี่ยวข้องมานำเสนอต่อผู้บริหาร สำหรับนำไปใช้สนับสนุนการวางแผนของสถาบัน ตลอดจนการกำหนดนโยบายและการตัดสินใจต่าง ๆ ของสถาบันใดสถาบันหนึ่งโดยเฉพาะ ข้อค้นพบดังกล่าวอาจจะไม่เหมาะที่จะนำไปประยุกต์หรืออ้างอิงกับสถาบันอื่น จึงมีลักษณะต่างจากการวิจัยโดยทั่วไป เพราะการวิจัยทั่วไปส่วนใหญ่อาจจะนำข้อค้นพบไปประยุกต์หรือไปอ้างอิงได้กับประชากรกลุ่มอื่นที่มีลักษณะเหมือนหรือคล้ายกัน

อนึ่ง การวิจัยสถาบันจะประกอบด้วยนักวิจัยที่มีความเชี่ยวชาญในสาขาวิชาต่าง ๆ โดยเฉพาะมาปฏิบัติงานร่วมกัน เช่น นักวิจัยทางการศึกษา ทางสถิติ ทางเศรษฐศาสตร์ ทางการเงิน และการบัญชี ทางการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ระบบคอมพิวเตอร์ ตลอดจนนักจิตวิทยาและนักสังคมวิทยา นอกจากนั้น การวิจัยสถาบันมักจะใช้บุคลากรจากสถาบันเดียวกันเป็นผู้วิจัย ยกเว้นในกรณีที่สถาบันนั้น ๆ ขาดนักวิจัยผู้เชี่ยวชาญในบางสาขา ก็สามารถเชิญนักวิจัยที่เหมาะสมจากสถาบันอื่นมาร่วมงานได้ตามความจำเป็น

๒. **เป้าหมายของการวิจัยสถาบัน** เป้าหมายหลักของการวิจัยสถาบัน คือ เพื่อให้ผู้บริหารได้นำข้อค้นพบต่าง ๆ ไปแก้ไขปัญหาของสถาบัน รวมทั้งเพื่อนำไปใช้ประกอบการตัดสินใจในการดำเนินงานและพัฒนาสถาบันให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น เป้าหมายของการวิจัยสถาบันจึงต่างจากการวิจัยโดยทั่วไป เพราะการวิจัยทั่วไปส่วนใหญ่มีเป้าหมายหลักที่จะบุกเบิกหรือแสวงหาความรู้ที่ถูกต้อง เชื่อถือได้ รวมทั้งนำข้อค้นพบที่ได้รับไปพัฒนาเป็นแนวความคิดในเชิงทฤษฎีหรือนำไปประยุกต์ในด้านอื่น ๆ ต่อไป

ดังนั้น การวิจัยสถาบันจึงมีความแตกต่างจากการวิจัยอื่น ๆ ในประเด็นที่สำคัญ 2 ประการ คือ เป้าหมายหลักของการวิจัย และการนำผลสรุปจากการวิจัยไปใช้ดังที่ได้กล่าวไว้แล้วข้างต้น

หน้าที่ความรับผิดชอบของหน่วยงานวิจัยสถาบัน

หน่วยงานวิจัยสถาบัน มีหน้าที่รับผิดชอบในการให้ข้อมูลและสารสนเทศที่เกี่ยวกับสถาบันนั้น ๆ งานหลักที่สำคัญ คือ การจัดรวบรวมข้อมูลพื้นฐาน (Data Bases) ของวิจัยสถาบันให้เป็น

ระบบ และทำอย่างต่อเนื่อง เพื่อจัดทำสารสนเทศให้ทันต่อการนำไปใช้ และเอื้ออำนวยต่อการบริหาร ข้อมูลพื้นฐานของสถาบันการศึกษาโดยทั่วไปประกอบด้วยข้อมูล 5 หมวดใหญ่ ๆ คือ

๑. โปรแกรมการศึกษา (Program)
๒. นิสิต นักศึกษา (Student)
๓. บุคลากร (Staff)
๔. การเงิน (Finance)
๕. อาคารสถานที่ และสิ่งอำนวยความสะดวก (Facility)

การวิจัยสถาบันได้พัฒนามาเรื่อย ๆ มีรูปแบบมากขึ้น และทำการศึกษารอบคลุมทุกเรื่อง ของสถาบัน ในที่สุดการวิจัยสถาบันก็นำมาใช้เพื่อทำนายเกี่ยวกับการศึกษาและผลสัมฤทธิ์ทาง การเรียนของนิสิตนักศึกษา รวมทั้งการนำมาใช้ในการพิจารณาเกี่ยวกับเงินเดือน งบประมาณ การจัดโปรแกรมการศึกษาที่เหมาะสมเกี่ยวกับสังคม เป็นต้น

ในยุคปัจจุบัน หน้าที่ของหน่วยวิจัยสถาบันได้ขยายขอบเขตมากขึ้น ซึ่งอาจจะครอบคลุม ความรับผิดชอบด้านต่าง ๆ ต่อไปนี้

๑. สำรวจความต้องการทางการศึกษาอันจะนำไปสู่การพัฒนาเป็นโครงการใหม่ เช่น การ วิจัยเกี่ยวกับวิธีสอนและวิธีการใช้สื่อการเรียนเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการเรียนการสอน

๒. จัดเก็บและรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการลงทุนในด้านการเรียนการสอน ประโยชน์ที่ได้รับ งบประมาณ โครงการลงทะเบียน และการวางแผน เพื่อใช้ในการตีความ และบริการให้ข้อมูลที่เป็น ประโยชน์ต่อผู้ที่เกี่ยวข้องดังนี้

๒.๑ คณะผู้บริหารส่วนกลาง (Central Administration) โดยจะให้บริการในด้านการ ลงทุน ผลประโยชน์ งบประมาณ การลงทะเบียน ฯลฯ

๒.๒ คณะวิชา (Faculty) โดยจะให้บริการในด้านปัญหาพื้นฐานของการศึกษา ประสิทธิภาพของการศึกษา และปัญหาอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

๒.๓ องค์การนิสิตนักศึกษา (Student Body) จะช่วยในด้านให้คำปรึกษา ด้านสำรวจ หรือวิเคราะห์ปัญหาต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับนิสิต นักศึกษา เป็นต้น

๒.๔ กลุ่มตัวแทนหรือหน่วยงานอื่น ๆ (Unifying Agencies) ที่มีบทบาทและหน้าที่ต่าง ๆ กัน โดยจะให้บริการข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มตัวแทนหรือหน่วยงานนั้น ๆ

วิธีการและเทคนิคของการวิจัยสถาบัน

การวิจัยสถาบันที่ดี ควรมีวิธีการที่สำคัญดังต่อไปนี้

๑. กำหนดเป้าหมาย (Purpose) การวิจัยสถาบันจะต้องมีเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ ที่เฉพาะเจาะจงและชัดเจน การกำหนดเป้าหมาย ควรจะมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันระหว่างการวิจัย สถาบันและการวางแผน รวมทั้งการกำหนดนโยบายและการตัดสินใจด้วย

๒. ข้อตกลงเบื้องต้น (Assumption) ในการวิจัยสถาบันนั้น ข้อตกลงเบื้องต้นต้องมีความถูกต้อง มีทั้งความเที่ยง (Reliability) และความตรง (Validity) ของข้อมูลพื้นฐาน

๓. การสื่อความหมาย (Communication) ในการนำเสนอข้อค้นพบของการวิจัยสถาบันให้ สื่อความหมายนั้น ทำได้หลายรูปแบบ บางครั้งอาจจะนำเสนอปากเปล่าทางโทรศัพท์ ซึ่งเป็นการ ตอบคำถามอย่างตรงไปตรงมา อย่างไรก็ตาม การนำเสนอข้อมูลส่วนใหญ่ที่มีประสิทธิภาพอาจ ต้องใช้ตาราง แผนภูมิ หรือกราฟประกอบ นอกจากนี้ เนื่องจากผู้บริหารมีเวลาจำกัด การนำเสนอ ควรใช้ถ้อยคำที่สั้น กระชับรัด แต่เข้าใจชัดเจน ซึ่งอาจจัดทำในรูปของบันทึกข้อความหรือ บันทึก ความจำโดยย่อ (Executive Summary) อย่างไรก็ตาม เพื่อประโยชน์ในการอ้างอิงที่ละเอียดก็อาจ นำเสนอในรูปของรายงานฉบับสมบูรณ์ไว้ด้วย

๔. การแปลผลหรือการตีความ (Interpretation) หมายถึง ความพยายามของผู้วิจัยที่จะทำ การวิเคราะห์ข้อมูลจากงานวิจัยสถาบันให้ละเอียด โดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วนที่ยังคลุมเครืออยู่ เพื่อ จะได้ตีความตรงกัน อันจะเป็นประโยชน์ต่อการวางแผนหรือเสนอแนะเพื่อการกำหนดนโยบาย และ การตัดสินใจของผู้บริหารต่อไป

๕. การเขียนรายงาน (Written Report) เป็นผลิตภัณฑ์สำคัญของการวิจัยสถาบัน ผู้ทำการวิจัย ต้องพยายามเขียนรายงานให้ถูกต้อง ในรายงานอาจมีการชี้แนะเพื่อให้ตรงกับปัญหาที่เผชิญอยู่ หลัง จากเขียนรายงานและเผยแพร่แล้ว ควรมีการติดตามผลด้วยว่า ผู้นำไปใช้มีความเข้าใจและแปลความ ผลการวิจัยได้อย่างถูกต้องและเหมาะสมหรือไม่เพียงไร

สำหรับเทคนิคต่าง ๆ ที่อาจนำมาใช้ในการวิจัยสถาบัน คือ (๑) การจัดการสารสนเทศ (Management Information) (๒) การวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบ (Comparative Analysis) (๓) การ แลกเปลี่ยนข้อมูล (Data Exchange) (๔) การสร้างรูปแบบ (Modeling) และ (๕) การให้นิยามข้อมูล (Data Definition) ลักษณะที่สำคัญของเทคนิคต่าง ๆ แต่ละข้อดังกล่าว มีดังนี้

๑. การจัดการสารสนเทศ (Management Information) หมายถึง การแปลงข้อมูล เป็นสารสนเทศที่เป็นประโยชน์สำหรับผู้วางแผน และผู้ตัดสินใจ การจัดการสารสนเทศในปัจจุบัน

ใช้คอมพิวเตอร์เป็นเครื่องมือในการอำนวยความสะดวก เพราะข้อมูลประเภทนี้มีมากและมีอยู่อย่างกระจัดกระจาย อีกทั้งมีความแตกต่างกันในเรื่องแหล่งที่มา รูปแบบ และการถ่ายทอดข่าวสารจากแหล่งสนเทศไปสู่ผู้ใช้

สารสนเทศอาจจำแนกเป็น ๒ ประเภทใหญ่ ๆ คือ

๑.๑ จำแนกตามการใช้งาน คือ เพื่อการวางแผน การควบคุม การติดตาม และการดำเนินงาน

๑.๒ จำแนกตามแหล่งที่มา คือ จากภายในสถาบันและภายนอกสถาบัน

การจัดการสารสนเทศดังกล่าวจะต้องมีกระบวนการที่เอื้ออำนวยต่อการนำเสนอ โดยคำนึงถึงความง่าย รวดเร็ว ถูกต้อง และประหยัด ตัวอย่างของสารสนเทศ เช่น ข้อมูลเกี่ยวกับนักศึกษา รายวิชา บุคลากร และสวัสดิการต่าง ๆ เป็นต้น

๒. การวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบ (Comparative Analysis) หมายถึง การนำผลที่ได้จากการวิจัยมาอธิบายโดยใช้การเปรียบเทียบเป็นหลัก พื้นฐานในการเปรียบเทียบ มีหลายอย่าง เช่น อย่างแรก คือ การเปรียบเทียบในเชิงคุณค่า (Value) ของสิ่งที่ผ่านมา หรือแนวโน้มที่เกิดอย่างต่อเนื่องกันของปีก่อน ๆ อาทิ การเปรียบเทียบขนาดชั้นเรียนโดยเฉลี่ย อย่างที่สอง คือ การเปรียบเทียบหน่วยงาน (Unit) ที่เหมือนกัน เป็นต้น

๓. การแลกเปลี่ยนข้อมูล (Data Exchange) หมายถึง การนำข้อมูลที่ได้รับไปแลกเปลี่ยนกับสถาบันอื่น ๆ วิธีการที่ใช้โดยทั่วไป คือ กลุ่มสถาบันที่คล้ายกันจะตกลงแลกเปลี่ยน ข้อมูลซึ่งกันและกัน เช่น ข้อมูลที่วิเคราะห์เสร็จแล้ว ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ในการวางแผน การกำหนดนโยบาย และการตัดสินใจของสถาบันที่เกี่ยวข้องต่อไป

๔. การสร้างรูปแบบ (Modeling) หมายถึง การอธิบายความสัมพันธ์ของตัวแปรต่าง ๆ ออกมาในลักษณะที่เป็นรูปแบบซึ่งเข้าใจง่าย รูปแบบเหล่านั้นอาจจะใช้กระบวนการความสัมพันธ์ในเชิงคณิตศาสตร์ (Mathematical Relationships) ซึ่งประกอบด้วยตัว Parameter ต่าง ๆ หรืออาจจะแสดงในลักษณะที่เป็น Flow-Chart เกี่ยวกับข้อมูลประเภท Base-Line Data เช่น ข้อมูลที่เกี่ยวกับนักศึกษา หรือข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับอาจารย์ก็ได้ เป็นต้น

๕. การให้นิยามข้อมูล (Data Definition) หมายถึง การตกลงที่แน่ชัดเกี่ยวกับความหมายของข้อมูล และการใช้ความหมายหรือคำนิยามที่ตรงกันสำหรับข้อมูลนั้น ๆ ทั้งนี้เพื่อเป็นประโยชน์ในการแลกเปลี่ยนข้อมูล และการนำข้อมูลมาเปรียบเทียบกัน เพราะการเปรียบเทียบนั้นจะต้องกระทำด้วยความระมัดระวังโดยอาศัยคำนิยามที่สมบูรณ์และถูกต้องเป็นพื้นฐานที่สำคัญ

อนึ่ง ข้อมูลที่ดีซึ่งมีประโยชน์ทั้งในเชิงเปรียบเทียบและในการแลกเปลี่ยนมีลักษณะดังนี้ :-

๕.๑ องค์ประกอบของข้อมูลพื้นฐาน ต้องกำหนดความหมายไว้ชัดเจน และความหมายต่าง ๆ ที่ให้ไว้ต้องเป็นที่ยอมรับ และเป็นที่ยอมรับและเป็นที่เข้าใจแก่ทุกคนที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลเหล่านั้น

๕.๒ ข้อมูลที่รวบรวมมาได้ ควรเป็นข้อมูลที่มีความหมาย และได้กำหนดวิธีใช้ไว้อย่างเหมาะสม

๕.๓ ข้อมูลที่ได้รับต้องสามารถตรวจสอบได้ตามหลักเกณฑ์ทางวิทยาศาสตร์

๕.๔ การแก้ไขข้อมูลใด ๆ ต้องระบุวันที่แก้ไขไว้ด้วย ทั้งนี้เพื่อสามารถที่จะตรวจสอบข้อมูลดังกล่าวได้ ถ้าหากว่าข้อมูลนั้น ๆ มีการผันแปรหรือเปลี่ยนแปลงไป เช่น ไปผสมกับข้อมูลอื่น ๆ เป็นต้น

๕.๕ ข้อมูลที่ทุกคนยอมรับจะต้องชำระไว้ซึ่งวิธีการที่สามารถจะนำไปประยุกต์ หรือนำไปถ่ายทอดให้เหมาะกับวิธีการอื่น ๆ ที่ใช้กับสถาบันต่าง ๆ ได้

๕.๖ ความคงที่ภายในสำหรับข้อมูล ประกอบด้วยหลักเกณฑ์ 2 ประการ คือ

๕.๖.๑ ระบบของการให้คำนิยาม ควรจะชี้ให้เห็นถึงความแตกต่างและความคล้ายคลึงของข้อมูลเหล่านั้น เพื่อเป็นแนวทางในการพิจารณาเพิ่มเติม

๕.๖.๒ ความคงที่ของข้อมูล สามารถทดสอบได้โดยวิธีการเปรียบเทียบ และวิธีการวิเคราะห์จากเนื้อหาที่ต่างกัน และวิธีเสนอเนื้อหาเหล่านั้น

๕.๗ มีการจัดหมวดหมู่ของข้อมูลไว้อย่างเป็นระบบ

๕.๘ ข้อมูลเบื้องต้น ถือว่าเป็นประโยชน์มากที่สุด ถ้าข้อมูลเหล่านั้นได้รวบรวมมาภายในระยะเวลายาวนานเพื่อที่จะทำให้ทราบแนวโน้มเกี่ยวกับความคงที่ของข้อมูล

๕.๙ การที่จะรวบรวมข้อมูลพื้นฐานตามวิธีการทางวิทยาศาสตร์ จำเป็นต้องมีการวางแผนที่รัดกุมและรอบคอบ นอกจากนั้นการวางแผนดังกล่าวต้องพิจารณาทั้งเนื้อหาและตารางเวลาที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลเหล่านั้นด้วย

สรุป

บทความนี้ได้นำเสนอเนื้อหาสาระซึ่งเป็นแนวความคิดขั้นพื้นฐานของการวิจัยสถาบัน โดยครอบคลุมคำจำกัดความ ประวัติความเป็นมาโดยย่อ ลักษณะและเป้าหมายของการวิจัย หน้าที่

และความรับผิดชอบของหน่วยวิจัยสถาบัน วิธีการและเทคนิคของการวิจัยสถาบัน โดยชี้ให้เห็นว่าการวิจัยสถาบันมีความสำคัญและจำเป็นมากยิ่งขึ้นสำหรับผู้บริหารในยุคปัจจุบัน ซึ่งเป็นยุคที่ต้องเผชิญกับปัญหานานาประการ ด้วยเหตุนี้เพื่อแก้ไขปัญหาที่อาจเกิดขึ้นในแต่ละสถาบัน ผู้บริหารสถาบันนั้น ๆ จึงมักใช้การวิจัยสถาบันเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาให้ตรงกับสาเหตุและเพื่อดำเนินการอื่น ๆ ให้บรรลุผลตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเป้าหมายต่อไปนี้

๑. เพื่อตรวจสอบบทบาทหน้าที่ของสถาบันว่า สถาบันนั้น ๆ ได้มีการดำเนินงานไปตามบทบาทหน้าที่ที่ควรจะเป็นหรือไม่เพียงไร

๒. เพื่อให้ได้ข้อค้นพบอื่น ๆ สำหรับนำมาเป็นแนวทางในการวางแผน การพัฒนา ตลอดจนการกำหนดนโยบาย และตัดสินใจในด้านต่าง ๆ ทั้งนี้เพื่อให้การดำเนินงานของสถาบันเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นในโอกาสต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- Adelman, Clem and Robin, J. Alexander. *The Self-Evaluating Institution: Practice and Principles in the Management of Education Change*, London Methuen, 1982.
- Dressel and Associates, *Institutional Research in the University. A Handbook*, California; Jossey-bass Inc., Publishers, 1971.
- National Center for Higher Education Management System (NCHEMS)
- New Directions ofr Institutional Research. California: A.I.R. and Jossey Bass Inc Rublished Grarterly, 19..
- Saupe, J.L. *The Functions of Institutional Research*. University of Missouri, Florida, 1981.
- Stecklein, J.E. *Institutional Research*. University of Minnesota, Minneapolis, Minnesota, 1967.
- ทบวงมหาวิทยาลัย. ศูนย์พัฒนศึกษาแห่งชาติของประเทศไทย. *รวมบทความเกี่ยวกับระบบสารสนเทศทางการศึกษา*. พิมพ์ครั้งที่ ๒. โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, ๒๕๒๙.
- ระบบข้อมูลเพื่อการบริหารของฝ่ายวางแผนพัฒนา. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, มปป. สง่า สรรพศรี. “สำนักงาน Institutional Research” *ข่าวสภาการศึกษา*. ๓(๓) ต.ค. (๑๙-๒๖), ๒๕๑๑.